

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ
(Προσφυγή αριθ. 44101/13)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

10 Δεκεμβρίου 2020

Η απόφαση αυτή θα καταστεί τελεσίδικη υπό τις συνθήκες που εκτίθενται στο άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί μικροαλλαγές ως προς την μορφή.

Στην υπόθεση Ηλίας Παπαγεωργίου κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε Τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Ksenja Turković, *πρόεδρος,*

Krzysztof Wojtyczek,

Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος,

Alena Poláčková,

Péter Paczolay,

Raffaele Sabato,

Lorraine Schembri Orland, *δικαστές,*

και Abel Campos, *γραμματέας τμήματος,*

Αφού έλαβε υπόψη:

την προσφυγή (αριθ. 44101/13) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, η οποία κατατέθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση») από έναν έλληνα υπήκοο, τον κ. Ηλία Παπαγεωργίου («ο προσφεύγων»), στις 5 Ιουλίου 2013,

την απόφαση να γνωστοποιηθεί η αιτίαση στην ελληνική κυβέρνηση (η «Κυβέρνηση»),

τις παρατηρήσεις των διαδίκων,

Αφού διασκέφθηκε σε μυστική συνεδρίαση στις 17 Νοεμβρίου 2020,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε την πιο πάνω ημερομηνία:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η παρούσα προσφυγή αφορά την επικαλούμενη παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας του προσφεύγοντος εξαιτίας μιας τελεσίδικης κρίσης πολιτικού δικαστηρίου ότι ο προσφεύγων οδηγούσε υπό επήρεια, κατόπιν της απαλλαγής του από τα ποινικά δικαστήρια για το ίδιο αδίκημα.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

2. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1974 και κατοικεί στην Αθήνα. Εκπροσωπήθηκε από τον κ. Β. Σαράκη, δικηγόρο Αθηνών.

3. Η Κυβέρνηση εκπροσωπήθηκε από την εντεταλμένη του αντιπροσώπου της, κυρία Α. Δημητρακοπούλου, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

4. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως εξετάστηκαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψισθούν ως ακολούθως.

5. Στις 2 Ιουλίου 2005, ο προσφεύγων, οδηγώντας το αυτοκίνητό του, ενεπλάκη σε ένα τροχαίο ατύχημα. Ο κ. Δ.Σ., συνεπιβαίνων στο αυτοκίνητο του προσφεύγοντος, τραυματίστηκε. Η αστυνομία κλήθηκε επί τόπου και ο προσφεύγων διατάχθηκε να υποβληθεί σε έλεγχο με αλκοολόμετρο. Το πρώτο τεστ έδειξε ένα επίπεδο οίνοπνεύματος 0,67 mg/l στην αναπνοή του προσφεύγοντος και ένα δεύτερο τεστ έδειξε ένα επίπεδο οίνοπνεύματος 0,57 mg/l.

6. Στις 24 Οκτωβρίου 2007 ο προσφεύγων απαλλάχθηκε από την οδήγηση υπό την επήρεια οίνοπνεύματος, ένα αδίκημα το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 42 του νόμου 2696/1999 (απόφαση με αριθμό 93819/24.10.2007 του 3^{ου} Τμήματος του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών). Δεδομένου ότι, όπως συμβαίνει, σύμφωνα με τα στοιχεία τα οποία προσκομίστηκαν από την Κυβέρνηση, με αυτό το είδος των απαλλακτικών αποφάσεων, δεν τηρήθηκαν πρακτικά από τον γραμματέα του δικαστηρίου και μόνον ένα απόσπασμα, το οποίο βεβαιώνει την απαλλαγή του προσφεύγοντος, είναι διαθέσιμο, το αιτιολογικό της απόφασης αυτής δεν είναι γνωστό. Δεν ασκήθηκαν ένδικα μέσα κατά της απόφασης αυτής η οποία κατέστη, επομένως, τελεσίδικη.

7. Στις 18 Ιουνίου 2007, ο Δ.Σ. κατέθεσε μία αγωγή ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών κατά του προσφεύγοντος και της ασφαλιστικής εταιρείας στην οποία το αυτοκίνητο του προσφεύγοντος ήταν ασφαλισμένο, «Χ. Α.Ε.» (εφεξής «η ασφαλιστική εταιρεία»). Με την αγωγή αυτή, ο Δ.Σ. υποστήριξε ότι είχε τραυματιστεί στο τροχαίο ατύχημα που έλαβε χώρα στις 5 Ιουλίου 2005 και το οποίο είχε προκληθεί από τον προσφεύγοντα. Αξίωσε τα ποσά των 18.317,65 ευρώ (EUR) για την υλική ζημία και των 150.000 για την ηθική βλάβη.

8. Στις 30 Οκτωβρίου 2007 η ασφαλιστική εταιρεία κατέθεσε μία παρεμπίπτουσα αγωγή κατά του προσφεύγοντος. Με την αγωγή αυτή, ισχυρίστηκε ότι το ασφαλιστήριο συμβόλαιο το οποίο είχε συνάψει με τον προσφεύγοντα απέκλειε την κάλυψη υλικών ζημιών και σωματικών βλαβών που προκαλούνται από τον οδηγό του αυτοκινήτου εφόσον ο τελευταίος ήταν υπό την

επήρεια οиноπνεύματος ή ναρκωτικών ουσιών όπως προβλέπεται από το άρθρο 42 του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Ότι ο προσφεύγων ήταν σε κατάσταση μέθης κατά τον χρόνο του τροχαίου ατυχήματος και, κατά συνέπεια, οι ζημιές οι οποίες προκλήθηκαν στον Δ.Σ. αποκλείονταν από την ασφάλεια. Ζητούσε από το δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι ο προσφεύγων, ως κύριος του ασφαλισμένου αυτοκινήτου και οδηγός του κατά τον χρόνο του ατυχήματος, οφείλει να της καταβάλει οποιοδήποτε ποσό το οποίο θα υποχρεωνόταν να καταβάλει στον Δ.Σ.

9. Το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών εξέδωσε την απόφαση αριθ. 2331/2008 με την οποία συνένωσε τις δύο αγωγές. Έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή του Δ.Σ., διατάσσοντας τον προσφεύγοντα και την ασφαλιστική εταιρεία να καταβάλει σε αυτόν 26.081,65 EUR και 850 EUR για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη και απέρριψε τις λοιπές αξιώσεις του Δ.Σ. Απέρριψε επίσης την παρεμπόμπουσα αγωγή της ασφαλιστικής εταιρείας κατά του προσφεύγοντος, κρίνοντας ότι δεν υπήρχε αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της κατανάλωσης οиноπνεύματος εκ μέρους του προσφεύγοντος και του προκληθέντος ατυχήματος.

10. 10. Στις 25 Αυγούστου 2008 η ασφαλιστική εταιρεία άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης ενώπιον του Εφετείου Αθηνών. Με τις προτάσεις του ενώπιον του Εφετείου, ο Δ.Σ. άσκησε αντέφεση. Το Εφετείο Αθηνών εξέδωσε την απόφαση με τον αριθμό 4800/2010 με την οποία έκρινε ότι η ασφαλιστική εταιρεία όφειλε να καταβάλει στον Δ.Σ. το ποσό των 36.191,62 EUR και 1.000 EUR για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη. Το εθνικό δικαστήριο έκρινε περαιτέρω ότι ο προσφεύγων οδηγούσε υπό την επήρεια οиноπνεύματος και ότι το γεγονός αυτό συνδεόταν ουσιωδώς με το προκληθέν ατύχημα, δεδομένου ότι είχε περιορίσει την ικανότητά του να οδηγεί με ασφάλεια. Ειδικότερα, δέχθηκε τα ακόλουθα:

«... Στην παρούσα υπόθεση, αποδείχθηκε ότι ο ... οδηγός του ... αυτοκινήτου, κατά τον χρόνο του ατυχήματος, τελούσε υπό την επήρεια οиноπνεύματος, δεδομένου ότι ευρέθη με ποσοστό οиноπνεύματος 0,67 mg/l του εκπνεόμενου αέρα κατά την πρώτη μέτρηση και με ποσοστό οиноπνεύματος 0,57 mg/l του εκπνεόμενου αέρα κατά την δεύτερη μέτρηση με την μέθοδο ενός αλκοολομέτρου. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την παραδοχή του ότι είχε καταναλώσει οινόπνευμα (δύο ποτά και ένα ποτήρι κρασί) σε ένα μπαρ όπου αυτός διασκεδάζε με φίλους μέχρι νωρίς το πρωί της ίδιας ημέρας, και με την πιο πάνω αναφερόμενη αμελή οδηγική συμπεριφορά που επέδειξε με την ταχύτητά του, η οποία

υπερέβαινε το ανώτατο όριο των 50 χιλιομέτρων την ώρα, την άγνοια του κινδύνου και την υπερεκτίμηση των ικανοτήτων του , οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πράγματι ο πιο πάνω αναφερόμενος οδηγός τελούσε υπό την επήρεια οίνοπνεύματος. [Το γεγονός αυτό], αντίθετα με τους ισχυρισμούς του, συνδεόταν αιτιωδώς με την πρόκληση του ατυχήματος, δεδομένου ότι περιόρισε την ικανότητά του να οδηγήσει με ασφάλεια και συνετέλεσε στην εκ μέρους του οδήγηση με απερισκεψία και ταχύτητα, όπως αναφέρεται πιο πάνω, [σε βαθμό] που να μην του επιτρέπει να έχει τον πλήρη έλεγχο του οχήματός του και να μην είναι σε θέση να προβεί στους κατάλληλους ελιγμούς προκειμένου να αποφύγει το ατύχημα...»

11. Το Εφετείο δέχθηκε ότι το πιο πάνω αναφερόμενο συμπέρασμα δεν ερχόταν σε αντίφαση προς την απόφαση με αριθμό 93819/2007 του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών η οποία απάλλαξε τον προσφεύγοντα, δεδομένου ότι τα πολιτικά δικαστήρια δεν δεσμεύονται από τις αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων, τις οποίες έκριναν ελευθέρως μαζί με τα υπόλοιπα αποδεικτικά μέσα. Στην βάση του συλλογισμού αυτού, το Εφετείο έκρινε ότι η συμπεριφορά του προσφεύγοντος ενέπιπτε στο πεδίο των εξαιρέσεων οι οποίες προβλέπονταν από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο. Όσον αφορά την βάση της αστικής ευθύνης, η απόφαση παρέπεμψε στην κοινή υπουργική απόφαση αριθ. Κ4/585/1978 η οποία, με την σειρά της, αναφερόταν στο σχετικό άρθρο του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και αποτελούσε τμήμα των γενικών όρων ασφάλισης που είχαν επισυναφθεί στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο (βλέπε πιο κάτω παράγραφο 19). Επομένως, ο προσφεύγων όφειλε να καταβάλει στην ασφαλιστική εταιρεία το ποσό το οποίο η τελευταία θα κατέβαλε στον Δ.Σ.

12. Στις 21 Ιανουαρίου 2011 ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου. Υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι η απόφαση του Εφετείου παραβίασε το δικαίωμά του στο τεκμήριο αθωότητας κατόπιν της απαλλαγής του από τα ποινικά δικαστήρια για τα ίδια πραγματικά περιστατικά.

13. Με την με αριθμό 215/2013 απόφασή του, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσης. Όσον αφορά την επικληθείσα από τον προσφεύγοντα αθωωτική απόφαση των ποινικών δικαστηρίων, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 6 § 2 της Σύμβασης δεν είχε ως συνέπεια το να δεσμεύονται τα πολιτικά δικαστήρια από το δεδικασμένο των ποινικών δικαστηρίων. Υπό τις συνθήκες της παρούσας υπόθεσης, το Εφετείο Αθηνών είχε

λάβει υπόψη την απαλλακτική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου. Σχημάτισε την κρίση του χωρίς να προβεί σε οποιαδήποτε ερμηνεία όσον αφορά τους λόγους για την απαλλαγή του προσφεύγοντος και χωρίς να διατυπώσει την άποψή του, άμεσα ή έμμεσα, επί της ποινικής ευθύνης του προσφεύγοντος. Κατά συνέπεια, δεν έθεσε υπό αμφισβήτηση το τεκμήριο αθωότητας του προσφεύγοντος, όπως αυτό προστατεύεται από το άρθρο 6 § 2 της Σύμβασης.

ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

I. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

A. Το Σύνταγμα

14. Οι σχετικές διατάξεις του Συντάγματος έχουν ως εξής:

Άρθρο 93

«1. Τα δικαστήρια διακρίνονται σε διοικητικά, πολιτικά και ποινικά και οργανώνονται με ειδικούς νόμους.»

Άρθρο 94

«2. Στα πολιτικά δικαστήρια υπάγονται οι ιδιωτικές διαφορές, καθώς και υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, όπως νόμος ορίζει.»

Άρθρο 96

«1. Στα τακτικά ποινικά δικαστήρια ανήκει η τιμωρία των εγκλημάτων και η λήψη όλων των μέτρων που προβλέπουν οι ποινικοί νόμοι.»

B. Ο Αστικός Κώδικας

15. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του Αστικού Κώδικα έχουν ως εξής:

Άρθρο 330

«Ο οφειλέτης ενέχεται, αν δεν ορίστηκε κάτι άλλο, για κάθε αθέτηση της υποχρέωσής του από δόλο ή αμέλεια, δική του ή των νόμιμων αντιπροσώπων του. Αμέλεια υπάρχει όταν δεν καταβάλλεται η επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές.»

Γ. Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

16. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας έχουν ως εξής:

Άρθρο 321

«Όσες οριστικές αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων δεν μπορούν να προσβληθούν με ανακοπή ερημοδικίας και έφεση είναι τελεσίδικες και αποτελούν δεδικασμένο.»

Άρθρο 339

«Αποδεικτικά μέσα είναι η ομολογία, η αυτοψία, η πραγματογνωμοσύνη, τα έγγραφα, η εξέταση των διαδίκων, οι μάρτυρες, τα δικαστικά τεκμήρια και οι ένορκες βεβαιώσεις.»

Άρθρο 340

«...»

2. Εκτός από τις περιπτώσεις που ορίζει ρητά ο νόμος, το δικαστήριο κρίνει ελεύθερα τα αποδεικτικά μέσα και αποφασίζει κατά συνείδηση αν οι ισχυρισμοί είναι αληθινοί. Στην απόφαση πρέπει να αναφέρονται οι λόγοι που οδήγησαν το δικαστή να σχηματίσει την πεποίθηση του.»

Δ. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

17. Το άρθρο 28 του Ποινικού Κώδικα έχει ως εξής:

«Από αμέλεια πράττει όποιος από έλλειψη της προσοχής την οποία όφειλε κατά τις περιστάσεις και μπορούσε να καταβάλει είτε δεν πρόβλεψε το αξιόποino αποτέλεσμα που προκάλεσε η πράξη του, είτε το πρόβλεψε ως δυνατό, πίστεψε όμως ότι δεν θα επερχόταν.»

Ε. Ο Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας

18. Το άρθρο 42 του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας προβλέπει, στα εφαρμοστέα μέρη του τα ακόλουθα:

«1. Απαγορεύεται η οδήγηση κάθε οδικού οχήματος από οδηγό, ο οποίος κατά την οδήγηση του οχήματος βρίσκεται υπό την επίδραση οινοπνεύματος, τοξικών ουσιών ή φαρμάκων που σύμφωνα με τις οδηγίες χρήσης τους ενδέχεται να επηρεάζουν την ικανότητα του οδηγού. Ο ελεγχόμενος οδηγός θεωρείται ότι βρίσκεται υπό την επίδραση οινοπνεύματος όταν το ποσοστό αυτού στον οργανισμό είναι από 0,50 γραμμάρια ανά λίτρο αίματος και άνω, μετρούμενο με τη μέθοδο της αιμοληψίας ή από 0,25 χιλιοστά του γραμμαρίου ανά λίτρο εκπνεόμενου αέρα και άνω, όταν η μέτρηση γίνεται στον εκπνεόμενο αέρα με αντίστοιχη συσκευή αλκοολομέτρου ...»

ΣΤ. Η κοινή υπουργική απόφαση

19. Το άρθρο 25 της κοινής υπουργικής απόφασης αριθ. Κ4/585/1978 έχει στα εφαρμοστέα τμήματά του ως εξής:

«...

8. Η ζημία η οποία προξενείται σε χρόνο που ο οδηγός του αυτοκινήτου τελεί υπό την επίδραση οινοπνεύματος ή τοξικών ουσιών κατά την έννοια και τις προϋποθέσεις του άρθρου 42 του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, θα αποκλείεται από την ασφάλιση».

Ζ. Εθνική νομολογία

20. Μετά από διαφορετικές αποφάσεις από διάφορα τμήματα του Αρείου Πάγου, το ζήτημα του κατά πόσον τα πολιτικά δικαστήρια δεσμεύονται από τις αθωωτικές αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων παραπέμφθηκε στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου. Με την με αριθμό 4/2020 η οποία εκδόθηκε στις 15 Ιουλίου 2020, η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου δέχθηκε ότι οι αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων, είτε αυτές απαλλάσσουν είτε καταδικάζουν τον κατηγορούμενο, δεν είναι δεσμευτικές για τα πολιτικά δικαστήρια και αντιστρόφως.

21. Ειδικότερα, επανέλαβε ότι τα άρθρα 93 έως 96 του Συντάγματος προβλέπουν την διάκριση των εθνικών δικαστηρίων σε πολιτικά, ποινικά και διοικητικά δικαστήρια. Οι αποφάσεις οι οποίες εκδίδονται μέσα στο πλαίσιο ενός δικαστηρίου κρίνονται ελευθέρως από τα δικαστήρια μιας άλλης δικαιοδοσίας εκτός αν ο νόμος προβλέπει διαφορετικά. Η αντίθετη κρίση θα οδηγούσε στο να δεσμεύονται τα ποινικά δικαστήρια από τις αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων, στις περιπτώσεις που τα τελευταία έχουν εκδώσει απόφαση πρώτα. Εκτός από το ότι είναι αντίθετο προς τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας όσον αφορά την αξιολόγηση των αποδείξεων, θα οδηγούσε σε παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου, δεδομένου ότι η καταδίκη του θα ήταν εκ των προτέρων βέβαιη όταν τα πολιτικά δικαστήρια έχουν ήδη διαπιστώσει ήδη την ευθύνη του.

22. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύθηκε από δύο ακόμη στοιχεία: πρώτον από την διαφορετική φύση της διαδικασίας και της ευθύνης. Η ερμηνεία της αμέλειας στο ποινικό δίκαιο είναι διαφορετική από εκείνη του αστικού δικαίου. Στο ποινικό δίκαιο, η παραδοχή της αμέλειας λαμβάνει υπόψη όχι μόνον τι «έπρεπε να πράξει» κάποιος αλλά και τι θα μπορούσε να πράξει προσωπικά. Αντιθέτως, στο αστικό δίκαιο, η αμέλεια είναι πιο αντικειμενική και ορίζεται από το άρθρο

330 του Αστικού Κώδικα ως η «επιμέλεια η οποία επιβάλλεται στις διαπραγματεύσεις». Έπεται, συνεπώς, ότι το ίδιο πρόσωπο μπορεί να απαλλαγεί από τα ποινικά δικαστήρια διότι το στοιχείο του τι θα μπορούσε να πράξει κανονικά ελλείπει, αλλά να κριθεί από τα πολιτικά δικαστήρια ως υπεύθυνο διότι τα μέτρα που αυτό έλαβε ήταν ανεπαρκή ή ανύπαρκτα στην βάση της αντικειμενικής επιμέλειας.

23. Δεύτερον, το πιο πάνω αναφερόμενο συμπέρασμα ενισχύθηκε από διάφορους κανόνες σχετικά με την διανομή του βάρους απόδειξης. Στα ποινικά δικαστήρια, το ανακριτικό σύστημα έχει εφαρμογή και οι δικαστές και οι εισαγγελείς οφείλουν να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως όλα τα αποδεικτικά μέσα τα οποία κατευθύνονται προς την αθωότητα ή την ποινική ευθύνη του κατηγορουμένου. Αντιθέτως, στα πολιτικά δικαστήρια οι διάδικοι της διαδικασίας έχουν την ευθύνη να υποβάλλουν όλα τα αποδεικτικά στοιχεία και το τεκμήριο αθωότητας ενεργοποιείται μόνον αν οι διάδικοι υποβάλουν την απαλλακτική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου προς το πολιτικό δικαστήριο. Επιπρόσθετα, έκαστο δικαστήριο απαιτεί διαφορετικό βαθμό δικανικής πεποίθησης. Στην ποινική δίκη, ισχύει η αρχή *in dubio pro reo*, ενώ στην πολιτική δίκη, ο δικαστής οφείλει να σχηματίσει μία πλήρη και βέβαιη γνώμη προκειμένου να κάνει δεκτό ότι κάποιος φέρει αστική ευθύνη.

24. Έπεται ότι η απαλλακτική απόφαση των ποινικών δικαστηρίων προκύπτει από άλλες (λιγότερο αυστηρές) συνθήκες, ενώ η σχετική απόφαση ενός πολιτικού δικαστηρίου είναι το αποτέλεσμα μιας πλήρους δικαστικής απόφασης. Εν τούτοις, το πολιτικό δικαστήριο οφείλει να λάβει υπόψη την απαλλακτική απόφαση ως ισχυρό αποδεικτικό στοιχείο αλλά μπορεί να αποστεί από αυτήν με μία πλήρως αιτιολογημένη απόφαση.

25. Ο Άρειος Πάγος επανέλαβε την νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το τεκμήριο αθωότητας κρίνοντας ότι, βάσει της Σύμβασης, κατόπιν της απαλλαγής από ένα ποινικό δικαστήριο, η στοιχειοθέτηση της αστικής ευθύνης να καταβάλει αποζημίωσης η οποία προκύπτει από τα ίδια πραγματικά περιστατικά στην βάση ενός λιγότερο αυστηρού βάρους απόδειξης δεν αποκλείεται. Εν τούτοις, ο συλλογισμός των πολιτικών δικαστηρίων δεν πρέπει να αμφισβητεί την απαλλαγή από τα ποινικά δικαστήρια, μεταξύ άλλων, αναφέροντας ότι ο κατηγορούμενος απαλλάχθηκε λόγω αμφιβολιών ή ότι αυτός αθωώθηκε από μία πλειοψηφία ή ότι ο εισαγγελέας διαφώνησε. Το πολιτικό δικαστήριο οφείλει να παραμείνει μέσα στα όρια της πολιτικής δίκης αποφεύγοντας οποιεσδήποτε σκέψεις σχετικά με το

ποινικό αδίκημα οι οποίες δεν αρμόζουν στην πολιτική δίκη έτσι ώστε να μην δώσει την εντύπωση ότι εξετάζει επίσης το ποινικό αδίκημα. Η χρήση των εκφράσεων πρέπει να γίνεται προσεκτικά έτσι ώστε να μην αμφισβητείται η απαλλαγή εκ μέρους του ποινικού δικαστηρίου. Τέλος, η αξιολόγηση του κατά πόσον το τεκμήριο αθωότητας έχει παραβιαστεί διενεργείται *in concreto* σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης και του αιτιολογικού το οποίο χρησιμοποιήθηκε από το πολιτικό δικαστήριο.

II. ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

26. Η αιτιολογική σκέψη 17 του Προοιμίου της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9 Μαρτίου 2016 «για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας», έχει ως εξής:

«(17). Με τον όρο «δημόσιες δηλώσεις δημόσιων αρχών» θα πρέπει να νοείται κάθε δήλωση που αναφέρεται σε αξιόποινη πράξη η οποία προέρχεται είτε από αρχή που συμμετέχει σε ποινική διαδικασία σχετική με την εν λόγω αξιόποινη πράξη, π.χ. δικαστικές αρχές, αστυνομία και άλλες αρχές επιβολής του νόμου, είτε από άλλη δημόσια αρχή, π.χ. υπουργούς και άλλους δημόσιους λειτουργούς ή αξιωματούχους, υπό τον όρο ότι δεν θίγεται τυχόν ασυλία που ισχύει σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.»

27. Το άρθρο 4 της Οδηγίας, στα εφαρμοστέα μέρη του, έχει ως εξής:

Άρθρο 4

Δημόσιες αναφορές στην ενοχή προσώπου

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι, όσο δεν έχει αποδειχτεί η ενοχή υπόπτου ή κατηγορουμένου σύμφωνα με τον νόμο, στις δημόσιες δηλώσεις δημόσιων αρχών καθώς και στις δικαστικές αποφάσεις, με εξαίρεση τις αποφάσεις περί της ενοχής, το εν λόγω πρόσωπο δεν αναφέρεται ως ένοχο. Η ανωτέρω διάταξη δεν θίγει τις πράξεις της εισαγγελικής αρχής που αποσκοπούν να αποδείξουν την ενοχή του υπόπτου ή του κατηγορουμένου και δεν θίγει επίσης τις προκαταρκτικές αποφάσεις

οικονομικής φύσης που λαμβάνονται από δικαστικές ή άλλες αρμόδιες αρχές και βασίζονται σε υπόνοιες ή ενοχοποιητικά στοιχεία.

...»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

Ι. ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 2 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

28. Ο προσφεύγων παραπονέθηκε ότι η απόφαση των πολιτικών δικαστηρίων η οποία δέχθηκε ότι αυτός οδηγούσε υπό την επίδραση οινοπνεύματος παραβίασε το δικαίωμά του στο τεκμήριο της αθωότητας κατόπιν της απαλλαγής του από τα ποινικά δικαστήρια για το ίδιο αδίκημα. Το άρθρο 6 § 2 της Σύμβασης έχει ως εξής:

«2. Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι αθώον μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του.»

A. Παραδεκτό

1. Οι ισχυρισμοί της Κυβέρνησης

29. Η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι ο προσφεύγων δεν είχε αποδείξει ότι υπήρχε ένας στενός δεσμός μεταξύ της ποινικής και της πολιτικής διαδικασίας. Τα άρθρα 93 έως 96 του Συντάγματος προέβλεπαν την διάκριση των εθνικών δικαστηρίων σε πολιτικά, ποινικά και διοικητικά δικαστήρια. Κάτω από τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, τα πολιτικά και τα ποινικά δικαστήρια είχαν εξετάσει την υπόθεση από διαφορετικές πλευρές, ήτοι το ποινικό δικαστήριο είχε εξετάσει την ποινική ευθύνη του προσφεύγοντος και τα πολιτικά δικαστήρια είχαν εξετάσει την αστική ευθύνη του. Το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών είχε κρίνει ότι το ποσοστό οινοπνεύματος δεν θεωρείτο επαρκές για να στοιχειοθετήσει την ποινική ευθύνη του. Εν τούτοις, αυτό ήταν ένα από τα στοιχεία τα οποία ελήφθησαν υπόψη από τα πολιτικά δικαστήρια έτσι ώστε αυτά να δεχθούν την αστική ευθύνη του, χωρίς πάντως να αμφισβητήσουν την απαλλαγή του από το ποινικό δικαστήριο.

30. Επιπρόσθετα, υπήρχαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο δεσμών διαδικασιών. Τα πραγματικά περιστατικά και η συμπεριφορά που αποδόθηκαν στον προσφεύγοντα στις επακολουθήσασες διαδικασίες δεν ήταν όμοια με εκείνα που εξετάστηκαν από τα ποινικά δικαστήρια. Οι διάδικοι στις διαδικασίες ήταν διαφορετικοί. Τέλος, οι οικονομικές διατάξεις και οι κανόνες οι εφαρμοστέοι στην αξιολόγηση των αποδείξεων ήταν διαφορετικοί. Κατά συνέπεια, ο

προσφεύγων δεν απέδειξε ότι υπήρχε επαρκής σύνδεσμος μεταξύ των δύο ομάδων διαδικασιών προκειμένου να ενεργοποιήσει το άρθρο 6 § 2 της Σύμβασης.

31. Η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι ο προσφεύγων δεν υποστήριξε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ότι τα πολιτικά δικαστήρια δεσμεύονταν από την απαλλακτική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου. Αντιθέτως, αυτός είχε υποστηρίξει ότι η μέθη την οποία επικαλέστηκε η ασφαλιστική εταιρεία δεν είχε αποδειχθεί δεδομένου ότι η τελευταία δεν προσκόμισε επαρκείς και προσήκουσες αποδείξεις. Με τον τρόπο αυτό είχε παραδεχθεί ότι η μόνη απαλλαγή του από το ποινικό δικαστήριο δεν επαρκούσε για να ανατρέψει την αστική ευθύνη του. Επιπλέον, ο προσφεύγων δεν είχε ασκήσει έφεση κατά της απόφασης με αριθμό 2331/2008 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, το οποίο, αν και είχε απορρίψει την παρεμπόμπουσα αγωγή που είχε κατατεθεί από την ασφαλιστική εταιρεία, δεν είχε θεωρήσει εαυτό δεσμευμένο από την απαλλακτική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου, αλλά την είχε μόνον λάβει υπόψη, μεταξύ άλλων αποδεικτικών μέσων.

32. Η Κυβέρνηση κάλεσε συνεπώς το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι το τεκμήριο της αθωότητας ουδόλως προσβλήθηκε μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής διαδικασίας και, κατά συνέπεια, να κηρύξει την προσφυγή απαράδεκτη.

2. Οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος

33. Ο προσφεύγων απάντησε ότι η διάκριση η οποία έγινε από την Κυβέρνηση σχετικά με τις δύο ομάδες διαδικασιών ήταν τεχνητή. Το τεκμήριο της αθωότητας είχε εφαρμογή κατ'αρχήν όταν η υπόθεση αγόταν ενώπιον δικαστηρίων διαφορετικής δικαιοδοσίας. Στην περίπτωση του προσφεύγοντος, οι δύο ομάδες διαδικασιών σχετίζονταν με τα ίδια πραγματικά περιστατικά και με την ίδια συμπεριφορά του προσφεύγοντος, αλλά το ποινικό δικαστήριο τον απάλλαξε από την κατηγορία της οδήγησης υπό την επίδραση οινοπνεύματος, ενώ τα πολιτικά δικαστήρια έκριναν ότι αυτός τελούσε σε κατάσταση μέθης.

34. Ο προσφεύγων διατείνεται ότι τα ποινικά δικαστήρια εξετάζουν την ποινική ευθύνη η οποία γεννάται από μία αδικοπραξία και ότι τα πολιτικά δικαστήρια εξετάζουν την ίδια αδικοπραξία προκειμένου να κρίνουν κατά πόσον υπάρχει αστική ευθύνη του ιδίου προσώπου. Στην περίπτωση του, το αδίκημα προβλεπόταν από το άρθρο 42 του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και εξετάστηκε τόσο από τα ποινικά όσο και από τα πολιτικά δικαστήρια. Κατά συνέπεια, οι

διακρίσεις στις οποίες προέβη η Κυβέρνηση σχετικά με το διαφορετικό είδος της ευθύνης ή την διαφορετική αποδεικτική διαδικασία ήταν τεχνητές.

35. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε περαιτέρω ότι, σύμφωνα με το άρθρο 5 § 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, τα διοικητικά δικαστήρια δεσμεύονταν από το δεδουλευμένο των πολιτικών και των ποινικών δικαστηρίων.

3. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

36. Οι γενικές αρχές όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 6 § 2 σε διαδικασίες οι οποίες ακολουθούν την έκβαση ποινικών διαδικασιών παρατίθενται στην απόφαση του Δικαστηρίου *Allen κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC] (αριθ. 25424/09, § 92 - 105, ECHR 2013).

37. Ειδικότερα, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 2 δεν περιορίζεται στις εκκρεμείς ποινικές διαδικασίες σε βάρος ενός προσφεύγοντος, και το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί σε δικαστικές αποφάσεις οι οποίες λαμβάνονται μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών αυτών είτε μέσω παύσης είτε μέσω απαλλαγής (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Allen*, §§ 98-102, για την σύνοψη της προηγούμενης νομολογίας επί του ζητήματος αυτού). Αυτές οι μεταγενέστερες δικαστικές αποφάσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 2 όταν, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας και πρακτικής, συνδέονται με τις ποινικές διαδικασίες και συνιστούν “συνέπειες και αναγκαία επακόλουθα» ή «άμεσο αποτέλεσμα» της ολοκλήρωσης των ποινικών διαδικασιών (ομοίως, §§ 99-100). Μετά την λήξη των ποινικών διαδικασιών το τεκμήριο της αθωότητας απαιτεί την διατήρηση της απουσίας της ποινικής καταδίκης ενός προσώπου σε οποιεσδήποτε άλλες διαδικασίες οποιασδήποτε φύσεως (ομοίως, § 102, με περαιτέρω αναφορές).

38. Στην απόφαση *Allen*, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, όποτε εγείρεται το ζήτημα της εφαρμογής του άρθρου 6 § 2 μέσα στο πλαίσιο μεταγενεστέρων διαδικασιών, ο προσφεύγων οφείλει να αποδείξει την ύπαρξη ενός συνδέσμου μεταξύ των ποινικών διαδικασιών που ολοκληρώθηκαν και των μεταγενέστερων διαδικασιών. Ένας σύνδεσμος είναι πιθανόν να υφίσταται, για παράδειγμα, όταν οι μεταγενέστερες διαδικασίες απαιτούν την εξέταση της έκβασης των προηγούμενων ποινικών διαδικασιών και, ιδίως, όταν υποχρεώνουν το δικαστήριο να αναλύσει την ποινική απόφαση, να προβεί σε μία εξέταση ή αξιολόγηση των αποδείξεων στην ποινική δικογραφία, να εκτιμήσει την συμμετοχή του προσφεύγοντος σε ορισμένα ή σε όλα τα πραγματικά περιστατικά

τα οποία οδήγησαν στην ποινική κατηγορία ή να σχολιάσει τις υφιστάμενες ενδείξεις ως προς την πιθανή ενοχή του προσφεύγοντος (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Allen*, § 104).

39. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι αυτό που εφαρμόζεται εν προκειμένω είναι η δεύτερη πτυχή του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης, ο ρόλος της οποίας είναι να αποφύγει την υπονόμηση της αρχής του τεκμηρίου της αθωότητας αφού οι σχετικές ποινικές διαδικασίες θα έχουν λήξει με μία έκβαση άλλη από μία καταδίκη. Οφείλει, συνεπώς, να εξετάσει κατά πόσο υπήρξε σύνδεσμος μεταξύ οποιωνδήποτε προηγούμενων ποινικών διαδικασιών και των πολιτικών διαδικασιών που περατώθηκαν με την απόφαση με αριθμό 215/2013 του Αρείου Πάγου.

40. Ως προς τούτο, θεωρεί ότι οι μεταγενέστερες πολιτικές διαδικασίες συνδέονταν με τις ποινικές διαδικασίες οι οποίες ολοκληρώθηκαν με την απόφαση με αριθμό 93819/24.10.2007 του 3^{ου} Τμήματος του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών. Ειδικότερα, στις ποινικές διαδικασίες ο προσφεύγων κατηγορήθηκε ότι οδηγούσε υπό την επήρεια οίνοπνεύματος όπως το αδίκημα προβλέπεται από το άρθρο 42 του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 18). Η αστική αξίωση αποζημίωσης ασκήθηκε κατά του προσφεύγοντος από την ασφαλιστική εταιρεία διότι το συμβόλαιό του εξαιρούσε τις ζημίες οι οποίες προκαλούνται όταν ο οδηγός τελεί υπό την επίδραση οίνοπνεύματος όπως προβλέπεται από το άρθρο 42 του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 8). Όταν αποφάνθηκαν επί της αξίωσης της ασφαλιστικής εταιρείας, τα πολιτικά δικαστήρια στηρίχθηκαν στις αποδείξεις οι οποίες συνελέγησαν από την αστυνομία στο πλαίσιο της ποινικής έρευνας, ήτοι στις μετρήσεις που είχαν γίνει στον προσφεύγοντα με ένα αλκοολόμετρο κατά τον χρόνο του τροχαίου ατυχήματος (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 10), και υποχρέωσε τον προσφεύγοντα να καταβάλει στην ασφαλιστική εταιρεία το ποσό που η τελευταία θα κατέβαλε στον Δ.Σ. Συνεπώς, βάσει της σχετικής νομοθεσίας και πρακτικής όπως αυτές εφαρμόστηκαν από τις εθνικές αρχές και τα δικαστήρια στην παρούσα υπόθεση, οι πολιτικές διαδικασίες συνδέθηκαν με την ποινική έρευνα.

41. Για τους λόγους αυτούς, το άρθρο 6 § 2 έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη και ότι δεν είναι απαράδεκτη για κάποιο άλλο λόγο προβλεπόμενο από το άρθρο 35 της Σύμβασης. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

42. Ο προσφεύγων τόνισε ότι η απόφαση του Εφετείου, όπως αυτή επικυρώθηκε από τον Άρειο Πάγο, παραβίασε το δικαίωμά του στο τεκμήριο αθωότητας μετά την απαλλαγή του από τα ποινικά δικαστήρια. Η παραδοχή των πολιτικών δικαστηρίων ότι αυτός οδηγούσε υπό την επήρεια οίνοπνεύματος και ότι, για τον λόγο αυτό, η ικανότητά του για ασφαλή οδήγηση είχε παρακωλυθεί, ήταν ευθέως αντίθετη προς την κρίση του Πλημμελειοδικείου το οποίο τον είχε αθώσει στις 24 Οκτωβρίου 2007 για το ίδιο αδίκημα. Κατά την άποψη του προσφεύγοντος, η τελεσίδικη απόφαση των πολιτικών δικαστηρίων είχε αγνοήσει σαφώς την απαλλακτική απόφαση και είχε εκφράσει μία αμφιβολία για το τεκμήριο της αθωότητάς του, ενώ τα πολιτικά δικαστήρια θα έπρεπε να σεβαστούν το τεκμήριο της αθωότητας απορρίπτοντας την παρεμπίπτουσα αγωγή η οποία κατατέθηκε από την ασφαλιστική εταιρεία.

43. Η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι από την νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι μία απαλλαγή από ένα ποινικό δικαστήριο δεν αποκλείει την αστική ευθύνη κάποιου στην βάση ενός λιγότερο αυστηρού βάρους απόδειξης. Υπό τις συνθήκες της παρούσας υπόθεσης, τόσο το Εφετείο όσο και ο Άρειος Πάγος είχαν σεβαστεί πλήρως το τεκμήριο της αθωότητάς. Το Εφετείο έλαβε υπόψη ως αποδεικτικό στοιχείο την απαλλακτική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου και δεν προέβη σε κάποια ερμηνεία της, αλλά την αξιολόγησε μαζί με τα άλλα αποδεικτικά στοιχεία. Επίσης, δεν αποφάνθηκε άμεσα ή έμμεσα επί της ποινικής ενοχής του προσφεύγοντος κάτι το οποίο θα ισοδυναμούσε με αμφισβήτηση της προηγούμενης απαλλαγής του από την ποινική κατηγορία. Ομοίως, ο Άρειος Πάγος δεν έθεσε εν αμφιβόλω την απαλλαγή του προσφεύγοντος. Κατά συνέπεια, κατά την άποψη της Κυβέρνησης, δεν υπήρξε παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας του προσφεύγοντος στην παρούσα υπόθεση.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

α) Γενικές αρχές

42. Το άρθρο 6 § 2 προστατεύει «[το δικαίωμα παντός προσώπου να] τεκμαίρεται ότι είναι αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του». Θεωρούμενο ως δικονομική εγγύηση μέσα στο πλαίσιο της ίδιας της ποινικής

δίκης, το τεκμήριο της αθωότητας επιβάλλει απαιτήσεις σχετικά με, μεταξύ άλλων, το βάρος της απόδειξης, τα νόμιμα πραγματικά και νομικά τεκμήρια, το δικαίωμα μη αυτενοχοποίησης, της δημοσιότητας προ της δίκης και των πρόωρων εκφράσεων, εκ μέρους του δικαστηρίου της δίκης ή άλλων δημοσίων αξιωματούχων, περί της ενοχής ενός κατηγορούμενου (βλέπε για παραδείγματα των προαναφερομένων καταστάσεων, την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Allen* [GC], § 93 και την νομολογία η οποία αναφέρεται εκεί).

45. Εν τούτοις, σε συμφωνία με την ανάγκη της διασφάλισης ότι το δικαίωμα που εγγυάται από το άρθρο 6 § 2 είναι χρήσιμο και αποτελεσματικό, το τεκμήριο της αθωότητας έχει ακόμη μία πτυχή. Ο γενικός στόχος του, σε αυτήν την δεύτερη πτυχή, είναι να προστατεύει τα άτομα τα οποία έχουν απαλλαγεί από μία ποινική κατηγορία ή των οποίων η ποινική δίωξη έχει παύσει, από την μεταχείριση εκ μέρους δημοσίων αξιωματούχων και αρχών ως αν ήταν πράγματι ένοχοι της κατηγορίας για την οποία κατηγορήθηκαν (ομοίως, § 94).

46. Σε υποθέσεις που εμπεριέχουν αξιώσεις αστικής αποζημίωσης προβληθείσες από θύματα, ανεξάρτητα αν η ποινική διαδικασία περατώθηκε με παύση της δίωξης ή με απαλλαγή, το Δικαστήριο έχει τονίσει ότι, αν και η απαλλαγή από την ποινική ευθύνη πρέπει να γίνεται σεβαστή στην δίκη για την αστική αποζημίωση, τούτο δεν θα πρέπει να αποκλείει την στοιχειοθέτηση της αστικής ευθύνης για την καταβολή αποζημίωσης η οποία προκύπτει από τα ίδια πραγματικά περιστατικά στην βάση ενός λιγότερο αυστηρού βάρους απόδειξης. Εν τούτοις, αν η εθνική απόφαση για την αποζημίωση επρόκειτο να περιλαμβάνει μία διαπίστωση αποδίδουσα ποινική ευθύνη σε έναν εναγόμενο, τούτο θα έθετε ένα ζήτημα εμπίπτον στο φάσμα του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης (βλέπε πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Allen*, § 123, *Ringvold κατά Νορβηγίας*, αριθ. 34964/97, § 38, ECHR 2003-II, *Υ. κατά Νορβηγίας*, αριθ. 56568/00, §§ 41-42, ECHR 2003-II (αποσπάσματα), και *Diacenco κατά Ρουμανίας*, αριθ. 124/04, §§ 59-60, 7 Φεβρουαρίου 2012).

47. Χωρίς προστασία που να εξασφαλίζει τον σεβασμό της απόφασης περί απαλλαγής ή παύσης της ποινικής δίωξης σε οποιεσδήποτε άλλες διαδικασίες, οι εγγυήσεις της δίκαιης δίκης του άρθρου 6 § 2 θα κινδύνευαν να καταστούν θεωρητικές και πλασματικές. Αυτό το οποίο επίσης διακυβεύεται μόλις ολοκληρωθούν οι ποινικές διαδικασίες είναι η φήμη του ατόμου και ο τρόπος με τον οποίο αυτό το άτομο προσλαμβάνεται από το κοινό (βλέπε *G.I.E.M. S.R.L.*

και λοιποί κατά Ιταλίας [GC], αριθ. 1828/06 και 2 άλλες, § 314, 28 Ιουνίου 2018, με περαιτέρω παραπομπές).

48. Η γλώσσα η οποία χρησιμοποιήθηκε από τον λήπτη της απόφασης έχει κρίσιμη σημασία για την αξιολόγηση της συμβατότητας της απόφασης και του αιτιολογικού της προς το άρθρο 6 § 2. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται κατά την διατύπωση του αιτιολογικού μιας απόφασης πολιτικού δικαστηρίου μετά την περάτωση των ποινικών διαδικασιών (βλέπε *Fleischner κατά Γερμανίας*, αριθ. 61985/12, §§ 64 και 69, 3 Οκτωβρίου 2019). Ενώ η χρήση κάποιων ατυχών διατυπώσεων μπορεί να μην είναι υποχρεωτικά ασύμβατη προς το άρθρο 6 § 2 ανάλογα με την φύση και το πλαίσιο της συγκεκριμένης διαδικασίας, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το τεκμήριο της αθωότητας είχε παραβιαστεί σε περιπτώσεις στις οποίες τα πολιτικά δικαστήρια είχαν δεχθεί ότι ήταν «σαφώς πιθανόν» ότι ο προσφεύγων είχε διαπράξει ένα ποινικό αδίκημα ή ορίσει ρητώς ότι τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία επαρκούσαν για να στοιχειοθετηθεί ότι είχε διαπραχθεί ένα ποινικό αδίκημα (βλέπε πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Allen*, §§ 125-126, με περαιτέρω παραπομπές στην σχετική νομολογία, συμπεριλαμβανομένων και των πιο πάνω αναφερομένων αποφάσεων *Υ. κατά Νορβηγίας*, § 46, και *Diacenco*, § 64). Κατά την αξιολόγηση των σχετικών διαπιστώσεων, το Δικαστήριο πρέπει να καθορίζει την αληθή έννοιά τους, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες περιπτώσεις κάτω από τις οποίες αυτές έγιναν (βλέπε *Bikas κατά Γερμανίας*, αριθ. 76607/13, § 46, 25 Ιανουαρίου 2018).

β) Εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση

49. Στρεφόμενο στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι στις 24 Οκτωβρίου 2007 ο προσφεύγων απαλλάχθηκε από την κατηγορία ότι οδηγούσε υπό την επήρεια οινοπνεύματος, ένα αδίκημα το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 42 του νόμου 2696/1999. Δεν ασκήθηκαν ένδικα μέσα κατά της απόφασης αυτής η οποία κατέστη έτσι τελεσίδικη. Μετά την απαλλαγή του προσφεύγοντος, τα πολιτικά δικαστήρια κλήθηκαν να αποφανθούν επί της αστικής ευθύνης του προσφεύγοντος με βάση μία πιθανή παραβίαση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου του. Στην κατ'έφεση δίκη, το Εφετείο Αθηνών εξέδωσε την απόφαση με αριθμό 4800/2010 με την οποία δέχθηκε ότι ο προσφεύγων οδηγούσε υπό την επίδραση οινοπνεύματος και συνεπώς η συμπεριφορά του εξαιρούνταν από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο το οποίο αυτός είχε υπογράψει με την ασφαλιστική

εταιρεία. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε από τον Άρειο Πάγο με την απόφαση με αριθμό 215/2013.

50. Το Δικαστήριο σημειώνει κατ'αρχήν ότι δεν συμμερίζεται την άποψη του προσφεύγοντος ότι η απαλλακτική απόφαση θα έπρεπε αφ'εαυτής να τον απαλλάξει αυτομάτως από οποιαδήποτε αστική ευθύνη. Αντιθέτως, έχει επανειλημμένως δεχθεί ότι, αν και η απαλλαγή από την ποινική ευθύνη πρέπει να γίνεται σεβαστή στις διαδικασίες για αστική αποζημίωση, τούτο δεν θα πρέπει να αποκλείει την στοιχειοθέτηση αστικής ευθύνης για την καταβολή αποζημίωσης προκύπτουσας από τα ίδια πραγματικά περιστατικά στην βάση ενός λιγότερο αυστηρού βάρους απόδειξης (βλέπε την πιο πάνω παράγραφο 46).

51. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι στην παρούσα υπόθεση οι πολιτικές διαδικασίες όχι μόνον εισήχθησαν μεταγενέστερα, αλλά επιπλέον έλαβαν χώρα ενώπιον διαφορετικού δικαστηρίου και με διαφορετική σύνθεση δικαστών. Συνεπώς, οι διαδικασίες αυτές δεν ήταν παρελκόμενες των ποινικών διαδικασιών (*a contrario*, *Lagardère κατά Γαλλίας*, αριθ. 18851/07, §§ 7 και 81, 12 Απριλίου 2012) ούτε απλώς συνέχιση των ποινικών διαδικασιών (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Ringvold*, § 41).

52. Ως προς τούτο, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, ενώ οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή της επίδικης ρήτρας του ασφαλιστηρίου συμβολαίου μπορούσαν να επικαλύπτονται από ορισμένες απόψεις, ανάλογα με τις περιστάσεις, από εκείνες για την στοιχειοθέτηση της ποινικής ευθύνης, ο ισχυρισμός της ασφαλιστικής εταιρείας ότι ο προσφεύγων είχε ευθύνη, εξαιτίας της συμπεριφοράς του, για την αποζημίωση την οποία αυτή θα έπρεπε να καταβάλει στον Δ.Σ., έπρεπε παρά ταύτα να εξεταστεί στην βάση των αρχών που προσιδιάζουν στο αστικό δίκαιο περί αδικοπραξίας (βλέπε *Lundkvist κατά Σουηδίας* (dec.), αριθ. 48518/99, ECHR 2003-XI). Με αναφορά στα σχετικά άρθρα της κοινής υπουργικής απόφασης, τα οποία με την σειρά τους παρέπεμπαν στο σχετικό άρθρο του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 11), το Εφετείο κατέστησε σαφές ότι έπρεπε να εξετάσει μία ρήτρα εξαίρεσης του ασφαλιστηρίου συμβολαίου και δεν επεδίωκε καμία αναγνώριση ποινικής ευθύνης (βλέπε πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Fleischner*, § 67). Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι, σύμφωνα με τους κανόνες του εθνικού δικαίου, η έκβαση των ποινικών διαδικασιών δεν ήταν αποφασιστική για την αστική υπόθεση. Η ασφαλιστική εταιρεία είχε δικαίωμα να επικαλεστεί την ρήτρα εξαίρεσης, ανεξάρτητα από το αν ο κατηγορούμενος είχε καταδικαστεί ή, όπως εδώ, απαλλαχθεί, το δε ζήτημα της αποζημίωσης επρόκειτο

να αποτελέσει το αντικείμενο μιας διακεκριμένης νομικής κρίσης στην βάση κριτηρίων και αποδεικτικών μέσων τα οποία διέφεραν από πολλές σημαντικές απόψεις από εκείνα τα οποία είχαν εφαρμογή στην ποινική ευθύνη (βλέπε πιο πάνω παραγράφους 20-25).

53. Επιπρόσθετα, τα πολιτικά δικαστήρια εξέτασαν το ζήτημα στην βάση των αποδείξεων που προσκομίστηκαν ενώπιον τους. Αντίθετα με το ποινικό δικονομικό δίκαιο, τα πολιτικά δικαστήρια όφειλαν να στηριχθούν σε αποδεικτικά στοιχεία τα οποία προσκομίστηκαν από τους διαδίκους και ενώ ίσχυαν οι κανόνες για το βάρος απόδειξης (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Fleischner*, § 67). Ενώ μερικά από αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία ήταν επίσης τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία προσκομίστηκαν ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων, όπως οι μετρήσεις του οίνοπνεύματος στο αίμα του προσφεύγοντος, τα πολιτικά δικαστήρια όφειλαν να εξετάσουν και να επαναξιολογήσουν τα εν λόγω στοιχεία (*ομοίως*, § 68). Επιπλέον, τα στοιχεία αυτά συνοδεύονταν από άλλα αποδεικτικά μέσα στο σύνολο των οποίων επιστήθηκε η προσοχή των δικαστηρίων υπό συνθήκες αντιμωλία διαδικασίας, και ήταν στην βάση αυτού του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων που το Εφετείο εξέδωσε την απόφασή του η οποία στην συνέχεια επικυρώθηκε από τον Άρειο Πάγο (βλέπε, *mutatismutandis*, *Vellakatá Μάλτας*, αριθ. 69122/10, § 59, 11 Φεβρουαρίου 2014). Ειδικότερα, από τα συμπεράσματα του Εφετείου Αθηνών προκύπτει ότι αυτό έλαβε υπόψη τις μετρήσεις των επιπέδων οίνοπνεύματος του προσφεύγοντος, αλλά και την μαρτυρία αυτού ενώπιον του και την ταχύτητα του αυτοκινήτου του κατά τον χρόνο του ατυχήματος προκειμένου να καταλήξει στο ότι έπρεπε να εφαρμοστεί η ασφαλιστική εξαίρεση. Το Εφετείο προέβη σε μία διακεκριμένη αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών προκειμένου να καθορίσει κατά πόσο στοιχειοθετούνταν τα συστατικά στοιχεία ενός αδικήματος, αλλά αξιολόγησε επίσης τα πρόσθετα στοιχεία για την στοιχειοθέτηση της αστικής ευθύνης (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Fleischner*, § 68). Δεν επιδόθηκε πρώτα στο να αποδείξει ότι ο προσφεύγων είχε πράγματι διαπράξει ένα ποινικό αδίκημα έτσι ώστε να μπορεί να αποφανθεί επί της αξίωσης της αποζημίωσης (βλέπε, *acontrario*, την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Lagardère*, § 81).

54. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι η γλώσσα η οποία χρησιμοποιήθηκε από τον λήπτη της απόφασης έχει κρίσιμη σημασία για την αξιολόγηση της συμβατότητας της απόφασης και του αιτιολογικού της προς το άρθρο 6 § 2. Υπό

τις συνθήκες της παρούσας υπόθεσης, σημειώνει ότι το Εφετείο Αθηνών χρησιμοποίησε την έκφραση «οδηγούσε υπό την επήρεια οίνοπνεύματος», όπως προβλέπεται από το άρθρο 42 του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου τούτο δεν παρουσιάζει αφ'εαυτού πρόβλημα, δεδομένου ότι η έκφραση δεν επιφυλάσσεται μόνον για την σφαίρα του ποινικού δικαίου, αλλά χρησιμοποιείται εξ ίσου στο αστικό δίκαιο περί αδικοπραξίας (παράβαλε την απόφαση *N.A. κατά Νορβηγίας*, αριθ. 27473/11, § 48, 18 Δεκεμβρίου 2014) δεδομένου ότι ορισμένα στοιχεία μιας ποινικής διάταξης θα μπορούσαν να είναι η βάση τόσο της ποινικής όσο και της αστικής ευθύνης (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Fleischner*, § 63). Όταν διαβάζεται μέσα στο πλαίσιο της απόφασης ως συνόλου, η χρήση της εν λόγω έκφρασης εκ μέρους του Εφετείου στην παρούσα υπόθεση δεν μπορεί να εκληφθεί λογικά ως δήλωση με την οποία αποδίδεται ποινική ευθύνη στην πλευρά του προσφεύγοντος. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι ο ίδιος ο προσφεύγων δεν προέβαλε οποιουσδήποτε ισχυρισμούς όσον αφορά την διατύπωση του αιτιολογικού στην απόφαση του Εφετείου ή σε εκείνη του Αρείου Πάγου η οποία επικύρωσε την απόφαση του Εφετείου.

55. Ενόψει των όσων αναφέρονται πιο πάνω, το Δικαστήριο δεν διακρίνει στο αιτιολογικό του Εφετείου οποιοδήποτε στοιχείο στην περιγραφή των πραγματικών περιστατικών βάσει των οποίων έκρινε τον προσφεύγοντα αστικώς υπεύθυνο να καταβάλει αποζημίωση ή στην αξιολόγηση εκείνων των πραγματικών περιστατικών τα οποία θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι συνιστούν την στοιχειοθέτηση ποινικής ενοχής εκ μέρους του προσφεύγοντος. Ούτε περιλαμβάνει η αιτιολογία του Εφετείου οποιαδήποτε δήλωση που να υποδηλώνει, είτε ρητώς είτε επί της ουσίας, ότι πληρούνταν όλες οι προϋποθέσεις για να κριθεί ο προσφεύγων ποινικώς υπεύθυνος όσον αφορά τις κατηγορίες για τις οποίες αυτός είχε απαλλαγεί (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Ringvold*, § 38).

56. Υπό το φως των όσων εκτίθενται πιο πάνω, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται κατά την διατύπωση του αιτιολογικού μιας απόφασης πολιτικού δικαστηρίου μετά την περάτωση των ποινικών διαδικασιών. Εν τούτοις, λαμβάνοντας υπόψη την φύση και το πλαίσιο των πολιτικών διαδικασιών στην παρούσα υπόθεση, θεωρεί ότι η κρίση περί αστικής ευθύνης δεν ήταν αντίθετη προς το τεκμήριο της αθωότητας. Οι όροι αυτοί δεν θα

μπορούσαν λογικά να εκληφθούν ως μία δήλωση αποδίδουσα ποινική ευθύνη.
Κατά συνέπεια δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΓΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή,
2. *Αποφαίνεται* ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης.

Συντάχθηκε στην αγγλική γλώσσα και κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 10 Δεκεμβρίου 2020, σύμφωνα με το άρθρο 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

(υπογραφή)

AbelCampos

Γραμματέας

(υπογραφή)

KsenijaTurković

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου εγγράφου από τα αγγλικά.

Αθήνα, 8 Φεβρουαρίου 2021

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος